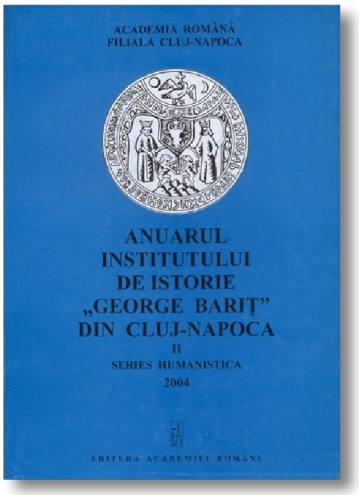

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu
History Institute of Cluj-Napoca
Series *Humanistica*

humanistica.ro

Roșia Montană între trecutul istoric și mondializare. Opinii ale locuitorilor comunei în legătură cu proiectele Companiei româno-canadiene Roșia Montană Gold Corporation

Mihai Pascaru

How to cite this article:
Pascaru, Mihai (2004) *Roșia Montană între trecutul istoric și mondializare. Opinii ale locuitorilor comunei în legătură cu proiectele Companiei româno-canadiene Roșia Montană Gold Corporation*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 2, pp. 179–194.
DOI: 10.5281/zenodo.22965525

© 2004: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

ROŞIA MONTANĂ ÎNTRE TRECUTUL ISTORIC ŞI MONDIALIZARE. OPINII ALE LOCUITORILOR COMUNEI ÎN LEGĂTURĂ CU PROIECTELE COMPANIEI ROMÂNO-CANADIENE ROŞIA MONTANĂ GOLD CORPORATION[1]

Mihai Pascaru
Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia

1. CONSIDERAŢII INTRODUCTIVE

Într-un studiu amplu din 2002, L. Eyraud considera că în sens strict mondializarea desemnează explozia comerţului internaţional după cel de al doilea război mondial, în 50 de ani comerţul internaţional multiplicându-se de 17 ori, cu o rată de creştere superioară celei a producţiei din aceeaşi perioadă. Mai general, mondializarea se referă la internaţionalizarea schimburilor (fie că este vorba de comerţ, de servicii sau de investiţiile de capital) şi este un fenomen multidimensional, care antrenează deopotrivă oameni, bunuri şi informaţii[2].

În acest context general, cazul Roşia Montană este un caz aparte. Volumul capitalului infuzat în proiect va conduce la realizarea uneia dintre cele mai mari exploatări miniere din Europa. Aceasta pe de o parte. Pe de altă parte, Roşia Montană este un loc încărcat de istorie, amploarea dezvăluită a disipării vestigiilor istorice în spaţiul Roşiei fiind, paradoxal, cu atât mai mare cu cât înaintează lucrările menite să pregătească terenul pentru viitoarea exploatare minieră la suprafaţă, exploatare prin care, tocmai aceste vestigii istorice vor fi, total sau parţial, afectate.

Şi un alt paradox: pe măsură ce îşi sporeşte investiţiile în relevarea şi/sau conservarea patrimoniului istoric local, compania *Roşia Montana Gold Corporation* (RMGC) îşi pune tot mai multe piedici în derularea rapidă a investiţiilor majore care să ducă la obiectivul final: extragerea aurului şi obţinerea beneficiilor aşteptate de acţionari.

---

[1] La realizarea anchetei din complexul rural Corna-Bunta şi-au adus contribuţia studenţii: Drăgan Ileana, Stan Simona, Ciorea Emilia, Drăgoescu Aura, Stroescu Mihaela, Prodanciuc Robert, Şinca Gheorghe, Braniţte Simona, Hărăguş Andrea, Suciu Ana-Maria, Groza Camelia, Chiş Ana-Maria, Borca Elena, Nistor Alina, Bobeşi Cristian, Murariu Cătălina, Suciu Ana-Maria, Banu Raluca, David Laurenţiu, Ghiţulan Ramona, Ighian Alina, Bara Mihaela, Măties Ana-Maria, Roşianu Romulus, Bozan Anca şi Duşa Daniela. Autorul le mulţumeşte şi pe această cale.

[2] L. Eyraud, *Mondialisation et Inégalités*, „Contribution au Séminaire du G–20", Sydney, 27–28 Mai 2002, http://www.minefi.gouv.fr/tresor/etudes/mondialisation_inegal_francais.pdf

Fără îndoială, este posibil ca locuitorii din zonă să fie şi ei purtători de opinii paradoxale şi să adopte atitudini neunitare.

În lucrarea de faţă, un prim paragraf este consacrat unor repere geografice şi istorice pentru comuna Roşia Montană. Sunt inserate apoi unele aspecte mai mult sau mai puţin cunoscute de către publicul larg, aspecte care descriu etapele, obiectivele şi beneficiile estimate ale proiectului RMGC, precum şi o serie de reacţii instituţionale la elementele de risc, sau considerate de risc, pe care proiectul le implică. Aceste reacţii sunt de cele mai multe ori tranşante în concluziile lor (proiectul trebuie stopat!) şi am menţiona în acest sens poziţia organizaţiei internaţionale de mediu *Greenpeace*, poziţia *Academiei Române* şi poziţia *Patriarhiei Române*.

Plecând de la ipoteza că atât obiectivele proiectului RMGC, cât şi criticile vehemente la adresa acestora (şi mai ales la adresa implicaţiilor lor pe termen mediu şi lung) sunt deopotrivă gestionate de intenţii oneste, descoperim că ne aflăm în faţa unei realităţi deosebit de complexe, în faţa căreia sociologul se poate simţi, în primele momente, cu totul derutat.

Poate acesta este şi unul din motivele pentru care complexul de probleme de la Roşia Montană nu a fost abordat din perspectivă sociologică la nivelul la care ar fi meritat. Şi încercările noastre sunt mai degrabă de tatonare a terenului complex, cu o dinamică aparte, pe care realitatea socială din Roşia Montană ne invită să-l explorăm. Acest fapt, încercarea, şi acest tip de demers, tatonarea, se reflectă din plin în cel de al treilea paragraf al lucrării – paragraf rezervat prezentării unor opinii ale locuitorilor din Corna-Bunta (două aşezări vecine din comuna Roşia Montană) în legătură cu proiectul RMGC.

În zona Corna-Bunta, zonă denumită pe parcursul lucrării şi complexul rural Corna-Bunta, se va ridica iazul de decantare necesar procesului specific de extragere a minereului. Satul Corna, cel puţin, va dispărea de pe hartă. În aceste condiţii, sarcina sociologului este deopotrivă una specifică meseriei sale şi una cu implicaţii în susţinerea memoriei istorice.

În investigaţiile de la Corna-Bunta am utilizat două instrumente specifice pentru două perspective metodologice distincte: ghidul de interviu (specific metodologiei calitativiste) şi chestionarul (definitoriu pentru perspectiva cantitativistă şi anchetă). Primul dintre instrumente a fost necesar pentru „forarea" în spaţii tematice mai largi, în timp ce prin chestionar s-a urmărit identificarea distribuirii unor opinii, reprezentări, atitudini şi comportamente la nivel comunitar.

Datele prezentate acoperă următoarele secvenţe tematice: 1) cunoaşterea de către locuitorii din Corna-Bunta a proiectelor şi intenţiilor RMGC şi a reacţiilor la dispariţia satului Corna; 2) participarea la reuniunile RMGC şi poziţiile susţinute în acest context; 3) motivaţii ale acordului faţă de proiectul RMGC; 4) reprezentări asupra schimbărilor produse la nivel individual sau comunitar ca urmare a prezenţei RMGC în zonă; 5) reprezentări legate de existenţa sau inexistenţa alternativelor la proiectul RMGC; 6) modul în care locuitorii din Corna-Bunta îşi fixează viitorul în proiecte reînnoite sau nu după sosirea în zonă a RMGC, ca şi opţiunile pentru noile rezidenţe în cazul celor care au hotărât că vor deja să plece.

În investigaţiile realizate de noi în luna noiembrie 2003, şase locuitori din complexul rural Corna-Bunta au răspuns întrebărilor din ghidul de interviu şi 77 au participat la anchetă. Eşantionul, datorită condiţiilor concrete în care s-au realizat investigaţiile, este oarecum afectat de prezenţa superioară numeric a femeilor, mai uşor de găsit în gospodărie în intervalul de o zi consacrat anchetei pe bază de chestionar. Rezultatele anchetei mai ales trebuie privite cu oarecare prudenţă, fără a neglija însă faptul că femeia joacă totuşi un rol important în gospodăriile din zonă şi în deciziile care se iau la acest nivel, aspect relevant pentru cadrul în care opiniile în legătură cu şi atitudinile faţă de proiectul RMGC se structurează.

2. ROŞIA MONTANĂ – REPERE GEOGRAFICE ŞI ISTORICE

Comuna Roşia Montană este situată în partea de nord-est a Munţilor Metaliferi şi a poligonului aurifer care se întinde de la Caraci (judeţul Hunedoara) la Baia de Arieş şi Zlatna (judeţul Alba), în apropierea oraşelor Abrud şi Câmpeni.

În componenţa comunei intră 16 sate răspândite pe o suprafaţă de 5168 hectare: Corna, Bunta, Dăroaia, Gura Roşia, Coasta Henţii, Curături, Cărpiniş, Soal, Vârtop, Gârda Bărbuleşti, Iacobeşti, Ignăţeşti, Bălmoşeşti, Ţarina, Blideşti şi Roşia Montană – centrul administrativ. Populaţia numără în jur de 5000 de locuitori, ocupaţia principală (de care se leagă principala sursă de venit) fiind încă mineritul.

Vechimea mineritului la Roşia Montană, remarcau Sântimbrean şi Bedelean în lucrarea lor din 2002, „se pierde în cenuşiul epocii fierului, când scito-agatârşii şi geto-dacii, primii locuitori ai acestor meleaguri, extrăgeau aurul şi argintul din aluviunile râurilor Mureş şi Arieş" şi foarte probabil că, dată fiind geomorfologia terenului, forma şi poziţia zăcământului, distribuţia aurului pe verticală, concentraţiile cele mai mari fiind aproape de suprafaţă, extragerea aurului se făcea încă de atunci şi din zăcământ. Peste tot în bazinul Roşia Montană, unde sunt prezente mineralizaţiile aurifere, întâlnim însă lucrări datând cu pregnanţă din epoca romană[3]. Aceste lucrări nu sunt numai rezultat direct al extracţiei minereului, ci şi fortificaţii sau căi de comunicaţii strâns legate de această activitate, unele dintre ele aşteptând încă să fie descoperite[4].

Cele mai spectaculoase descoperiri s-au făcut între anii 1786–1855 când au fost găsite în minele de aur de la Roşia Montană *tăbliţele cerate*, vestigii deosebit de importante pentru cunoaşterea vieţii cotidiene şi a organizării social-juridice a minerilor antici.

---

[3] A. Sîntimbrean, H. Bedelean, *Roşia Montană – Alburnus Maior. Cetatea de scaun a aurului românesc*, Alba Iulia, Edit. Altip, 2000.

[4] V. Moga, *Din nou despre prezenţa romană în regiunea auriferă a Daciei*, „Patrimonium Apulense III" – Anuar de Arheologie, istorie, cultură, etnografie, muzeologie, conservare, restaurare, III, Alba Iulia, Edit. Altip, 2003, p. 16–24.

Descoperirile de vestigii romane continuă încă, mai ales prin lucrările proiectului *Alburnus Maior*, coordonat de Muzeul Național de Istorie a României şi susținut financiar de compania Roşia Montana Gold Corporation[5].

După retragerea romanilor din Dacia (271–275 p. Chr.), activitatea minieră a continuat cu intensități diferite, mineritul fiind ocupația de bază a populației băştinaşe. Dar, se presupune, dat fiind faptul că regiunea a fost cutreierată de popoare dornice de îmbogățire, pentru a putea rezista împotriva invadatorilor, locuitorii s-au retras în munți. Astfel s-ar explica de ce trec aproape zece secole fără o informație cât de cât certă despre mineritul de aici.

Începând cu secolele XVI–XVII, se realizează o serie de inovații importante la instalațiile de *şteampuri*, introducându-se roata hidraulică, după modelul morilor cu apă, progrese deosebite în tehnica minieră producându-se din momentul în care se trece la utilizarea prafului de puşcă, în secolul al XVI-lea.

Până la începutul secolului al XVIII-lea, mineritul a fost practicat la Roşia Montană numai de către asociații particulare. Camera imperială hotărăşte în 1789 ca statul să se implice în finanțarea şi executarea de noi galerii, exploatarea aurului urmând să se facă de către asociațiile particulare. Implicarea statului se va amplifica în secolul al XIX-lea.

Mineritul din Roşia Montană a fost prezent în 1899 la Expoziția mondială de la Paris cu 12 planşe ilustrând mina statului şi o colecție de flori de mină cu aur „ce a făcut vâlvă printre organizatori şi vizitatori”[6].

Exploatarea Sfânta Crucea din Orlea se reorganizează în anul 1933 în baza legii minelor din 1924, sub numele Minele Statului din Roşia Montană. Extracția minereului în paralel de către asociațiile particulare şi stat continuă până în anul 1948, când zăcământul trece numai în proprietatea statului, înființându-se *Întreprinderea Minieră Roşia Montană*, care activează şi în prezent, dar sub umbra sumbră a posibilității de a fi închisă. În incinta exploatării miniere s-a amenajat în 1981 muzeul mineritului.

Toți cercetătorii, în studiile şi proiectele lor, remarcau Sîntimbrean şi Bedeleanu, nu au pus niciodată problema strămutării localității: „Realitatea a confirmat că se pot extrage substanțe minerale utile din zăcământ fără să pericliteze securitatea construcțiilor edilitar-gospodăreşti. Pentru aceasta trebuie să ținem cont de bunul simț tehnologic. Nu trebuie gândite megalomanii privind capacitățile de producție care vor duce nemijlocit la distrugerea localității, dezastre economico-sociale şi ecologice. Astfel, de exemple, avem multe în țară şi chiar în regiune. Resursele minerale fiind epuizabile, trebuiesc bine chibzuite pentru a crea prosperitatea zonei pe o perioadă îndelungată”[7].

---

[5] *Alburnus Maior*, I, P. Damian (coord.), Bucureşti, Edit. Cimec, 2003. A se vedea şi site-ul http://www.mnir.ro/temp/rosia/rosia.html

[6] A. Sîntimbrean, H. Bedelean, *op. cit.*, p. 25.

[7] *Ibidem*, p. 22.

Proiectul companiei Roşia Montană Gold Corporation este unul care vine să contrazică sub toate aspectele aceste observaţii de bun simţ.

3. PROIECTUL COMPANIEI ROŞIA MONTANĂ GOLD CORPORATION

3.1. INFORMAŢII GENERALE DESPRE RMGC ŞI PROIECT

Societatea comercială Roşia Montană Gold Corporation S.A. (RMGC), citim într-un document de prezentare din toamna anului 2002[8], este o societate mixtă între Compania Naţională a Cuprului, Aurului şi Fierului – Minvest S.A. Deva (19,3%), Gabriel Resources Limited din Canada (80%) şi acţionari minoritari (0,7%). În acord cu licenţa asupra concesiunii de explorare, având data de 21 decembrie 1998, *Agenţia Naţională pentru Resurse Minerale* a emis o licenţă de exploatare către Minvest, ca titular, şi către RMGC, în calitate de societate afiliată. În octombrie 2000, titularizarea licenţei a fost transferată de la Minvest la RMGC, astfel încât RMGC este în prezent titular, iar Minvest este societate afiliată. Licenţa are un termen iniţial de 20 de ani şi se poate reînnoi pentru perioade succesive de câte 5 ani.

Societatea RMGC propune un proiect pentru realizarea unei exploatări miniere a minereului de aur şi argint în localitatea Roşia Montană, aceasta investiţie constând „nu numai din mina propriu-zisă, ci şi din activităţi curente de explorare la nivel regional şi local, asistenţă acordată închiderii exploatării miniere actuale subvenţionată de stat, activităţi de relocare sau strămutare a populaţiei, activităţi privind patrimoniul cultural (prospecţiuni arheologice, evaluări, catalogare şi conservare artefacte semnificative), activităţi privind diminuarea impactului activităţilor istorice asupra mediului, precum şi activităţi în sprijinul unor eforturi de dezvoltare locală şi regională”[9].

Proiectul a început în 1997 prin activităţi de proiectare şi explorare, derulate până spre sfârşitul anului 2003, urmând începerea construcţiei propriu-zise, care implică o investiţie de capital de aproximativ 350–400 milioane USD. Exploatarea este planificată să înceapă în anul 2005 şi, pe baza rezervelor de minereu aprobate, să continue pe o perioadă de 17 ani, timp în care se estimează identificarea de noi rezerve, pe măsura executării unor foraje de explorare suplimentare. Se estimează că activităţile din cadrul proiectului vor avea o durată de cel puţin 25 de ani. După încetarea activităţilor va urma *faza de închidere* cu o durată de câţiva ani, pe parcursul căreia vor fi efectuate activităţi de monitorizare şi supraveghere a calităţii mediului.

Beneficiile anticipate pentru perioada celor 7 ani ai etapei de pre-construcţie (1996–2003) s-a prevăzut să includă: 1) crearea de locuri de muncă, de la 200 la 550 de posturi (o parte din acestea cu caracter sezonier); 2) cheltuirea a peste 50 de

[8] *** *Roşia Montană Project. Project Description*, Roşia Montană, september 30, 2002.
[9] *Ibidem*.

milioane USD pentru activităţi de explorare, studii de prefezabilitate şi fezabilitate, precum şi lucrări inginereşti; 3) cheltuieli curente de capital variind între 125–150 de milioane USD; 4) crearea indirectă de locuri de muncă (aproximativ 2 până la 3 locuri de muncă create pentru fiecare post din faza de pre-construcţie, totalizând 400 până la 600 de locuri de muncă); 5) programe de pregătire profesională pentru populaţia locală; 6) activităţi de explorare menite să cuantifice şi să crească gradul de cunoaştere a resurselor geologice din regiune; 7) activităţi de planificare a dezvoltării comunitare şi utilizării terenului; 8) program de conservare arheologică şi a monumentelor istorice, menit să devină cel mai amplu efort din punct de vedere al resurselor culturale din România, în momentul actual.

O evaluare a acestei etape şi a beneficiilor ei, credem noi, ar trebui făcută atât din interiorul RGCM, cât mai ales din afara ei.

Beneficiile anticipate pentru perioada de 18 până la 24 de luni ale perioadei de construcţie (2004–2005) sunt prevăzute să includă: 1) crearea a aproximativ 2000 de locuri de muncă în perioada de construcţie; 2) angajarea suplimentară a forţei de muncă locale, ceea ce ar implica şi restructurarea exploatărilor miniere ale Minvest (existente deja), restructurare în urma căreia mulţi muncitori vor participa la activităţile de închidere temporară şi permanentă, în vederea pregătirii zonelor respective pentru o nouă exploatare; 3) încheierea de contracte cu o diversitate de firme locale şi regionale, în vederea aprovizionării cu materiale, carburanţi, lubrifianţi, service de echipamente, servicii de construcţie şi servicii de gestionare a deşeurilor; 4) crearea indirectă de locuri de muncă (aproximativ 3 locuri de muncă create pentru fiecare post din faza de construcţie, totalizând aproximativ 6000 de locuri de muncă, în regiune), incluzând activităţi în sprijinul construcţiilor miniere, hoteluri, restaurante, furnizori de materiale de construcţie, servicii financiare, aprovizionare cu carburanţi şi multe alte tipuri de servicii; 5) cheltuieli de capital variind de la 350 la 400 de milioane USD.

Se estimează că beneficiile obţinute pe parcursul celor 17 ani ai *perioadei operaţionale* (începând cu anul 2005) vor include: 1) angajarea lucrătorilor locali într-o mină şi o uzină moderne, care utilizează tehnologii miniere de ultimă oră (aproximativ 500 de locuri de muncă), neincluzându-le pe acelea create indirect, în cadrul comunităţii, ca rezultat al aplicării proiectului; 2) angajarea suplimentară a lucrătorilor locali, în funcţie de restructurarea exploatărilor miniere existente deja; 3) crearea indirectă de locuri de muncă suplimentare pe plan local (aproximativ 5 până la 7 locuri de muncă create pentru fiecare post din mină totalizând aproximativ 3000 de locuri de muncă), în sectoare cum ar fi cel hotelier, restaurante, staţii de carburanţi, magazine, servicii de întreţinere, servicii bancare şi multe alte tipuri de servicii; 4) cheltuieli curente de capital variind de la 125 până la 170 de milioane USD; 5) programe educaţionale (pregătire în domeniul mineritului, cum ar fi operarea şi întreţinerea echipamentului mobil şi a altor utilaje, tehnologii informaţionale, sisteme de măsură şi control, sisteme de automatizare); 6) încheierea unor contracte cu firmele locale, privind repararea de vehicule,

vulcanizare, şi întreţinerea clădirilor, aprovizionarea cu carburanţi/lubrifianţi, aprovizionare cu piatră de var şi reactivi, aprovizionare cu piese de schimb, service pentru echipamente, servicii pentru birotică, managementul deşeurilor (reciclare şi reutilizare), alimentaţie publică, şi multe alte tipuri de servicii; 7) îmbunătăţirea condiţiilor sociale generale prin intermediul taxelor şi impozitelor; 8) creşterea potenţială a valorii proprietăţilor; 9) creşterea potenţială a veniturilor din impozite pentru comunităţile locale; 10) îmbunătăţiri aduse condiţiilor locale de mediu, prin măsuri de atenuare a impactului de mediu existent sau produs de lucrări anterioare, mai ales în ceea ce priveşte calitatea apei; 11) reducerea descărcărilor de agenţi poluanţi în râul Arieş şi în cursurile de apă din aval, incluzând bazinul Dunării.

Se estimează că totalul forţei de muncă pentru realizarea obiectivelor proiectului va atinge, la vârf, aproximativ 2000 de persoane.

Nu putem invoca aici şi acum prea multe detalii tehnice. Existenţa unui iaz de decantare este oricum necesară în orice exploatare minieră de acest tip. Problema iazului de decantare are însă o importanţă deosebită şi din perspectiva investigaţiilor noastre, investigaţii realizate în complexul rural Corna-Bunta, complex care ar urma să dispară în cea mai mare parte pentru a face loc unei asemenea construcţii.

Amplasamentul sistemului iazului de decantare, susţin autorii proiectului, a fost selectat din mai multe variante, „luând în considerare o gamă largă de aspecte de natură tehnică, socială, economică şi de mediu”[10].

Obiectivele Proiectului Roşia Montană după încetarea activităţilor esenţiale legate de extragerea minereului de aur includ următoarele: 1) continuarea protejării sănătăţii şi siguranţei publice după închiderea minei; 2) reducerea sau eliminarea impacturilor pe termen lung asupra mediului; 3) reabilitarea cât mai curând posibil a terenului afectat şi reintroducerea sa în circuitul economic; 4) minimizarea pe cât posibil a extinderii suprafeţei carierelor; 5) stabilirea unei garanţii bancare care să asigure finanţarea planului şi activităţilor de închidere a minei.

După cum se poate observa, proiectul RMGC pare să fie unul extrem de riguros din perspectiva anticipării consecinţelor pe termen mediu şi lung, ca şi din punctul de vedere a măsurilor de eliminare a efectelor negative anticipate. Cu toate acestea, opoziţia la acest proiect depăşeşte, în amploare şi consecvenţă, aria instituţională şi publică de susţinere.

3.2. REACŢII INSTITUŢIONALE LA PROIECTUL RMGC

Greenpeace a organizat şi susţinut campanii ample împotriva proiectului minier din Roşia Montană, invocând în general următoarele motive: 1. *Folosirea cianurii.* Organizaţia recunoaşte că RMGC intenţionează să aplice cele mai noi şi bune tehnologii pentru controlul cianurii. Dar, din punctul de vedere al organizaţiei, substanţele toxice nu pot fi controlate în mod adecvat, aşa că trebuie eliminate, iar pentru că, din păcate, se pare că nu există o alternativă pentru a extrage aurul din minereuri cu o concentraţie scăzută de aur, singura soluţie ar fi să

[10] *Ibidem*.

nu se extragă acest aur; 2. *Mărimea proiectului. Greenpeace* consideră că proiectul este pur şi simplu prea mare pentru a garanta o funcţionare sigură; 3. *Distrugerea peisajului.* Proiectul RMGC se va întinde pe o suprafaţă de aproximativ 6.000 de hectare, în prima fază, şi pe mai mult de 10.000 de hectare, atunci când va fi inclusă şi localitatea Bucium, ceea ce înseamnă că pentru o tonă de aur se vor distruge aproximativ 20 hectare de teren şi mai mult de 1.000.000 tone de deşeuri vor fi produse; 4. *Strămutarea a aproximativ 2.000 de oameni.* Este evident faptul că sunt oameni în Roşia Montană şi Corna care nu vor să se mute. Nu este important dacă este vorba despre majoritatea locuitorilor, jumătate dintre ei sau o minoritate; 5. *Vechile situri arheologice dace şi romane.* Această zonă a fost protejată până în 1977, fiind considerată Patrimoniu Universal UNESCO. Din păcate, Nicolae Ceauşescu a început să distrugă unele părţi din ea şi astfel şi-a pierdut statutul de zonă protejată; 6. *Proiectul va reprezenta un impediment în calea aderării României la Uniunea Europeană.* Mai ales evaluarea impactului asupra mediului, procedurile consultărilor publice şi utilizarea cianurii nu sunt în conformitate cu legislaţia Uniunii Europene. Se cere RMGC, precum şi autorităţilor româneşti şi guvernului, să aplice doar legislaţia UE în cazul acestui proiect, fiind evident că după aderarea României la Uniunea Europeană, exploatarea RMGC trebuie să fie în deplină conformitate cu legislaţia UE, altfel va trebui închisă; 7. *Aurul ca materie primă.* Producţia de aur nu mai este absolut necesară din moment ce există depozite uriaşe de aur în toate băncile naţionale din lume. Rezervele de aur existente sunt suficiente pentru următoarele câteva sute de ani (fie pentru uz tehnic, fie pentru bijuterii); 8. *Conform RMGC, nu vor exista emisii din iazul de decantare, doar emisii de ape tratate.* Luând în considerare faptul că iazul este deschis şi că precipitaţiile sunt mai mari decât evaporarea naturală, *Greenpeace* pune sub semnul întrebării acest fapt; 9. *Proiectul a fost creat pentru a avea o durată de viaţă de numai 15 ani.* Deoarece se presupune că această companie va părăsi regiunea după terminarea activităţii, acest proiect nu poate contribui la dezvoltarea economică durabilă a regiunii; 10. *Protecţia naturii.* Încă nu există o evaluare completă a tuturor speciilor de floră şi faună din zona afectată de proiect. În Roşia Montană şi împrejurimi există specii care se află pe aşa numita *listă roşie* a speciilor protejate[11].

În legătură cu proiectul RMGC s-a pronunţat şi *Academia Ro*mână.

Academia Română reţine mai întâi faptul că, din datele furnizate de RMGC, rezultă că se urmăreşte o exploatare de mare extindere la suprafaţă, care implică decopertarea totală a zonei respective, strămutarea a aproximativ 2.000 de persoane, respectiv a 800 de locuinţe (740 case individuale şi 138 apartamente), a 8 biserici, 9 cimitire, şcoli etc. şi distrugerea unor importante vestigii istorice, deci aproape 3.000 ha condamnate la deşertificare sau transformare în iazuri cu înaltă încărcătură toxică, scop în care societatea a solicitat concesiunea a 2.120 ha în vatra localităţii Roşia Montană şi 800 ha în comuna Bucium.

[11] A se vedea şi site-urile http://www.greenpeace.ro/campaigns/story/story_53.html http://www.greenpeace.ro/medianet/story/story_71.html

Ţinând seama de amploarea activităţilor ce se vor desfăşura, remarcă reprezentanţii Academiei Române, sunt uşor de prevăzut consecinţe grave asupra mediului înconjurător, între care se menţionează: 1) pădurile, pe o suprafaţă extinsă vor fi înlăturate, prin tăieri rase, ceea ce va imprima zonei un pronunţat caracter de deşertificare; 2) în condiţiile de relief accidentat, depozitarea cantităţilor impresionante de rocă dislocată creează pericolul alunecării acestor halde – adevărate avalanşe de steril – care distrug totul în calea lor (păduri, construcţii), după cum a arătat experienţa din Munţii Călimani referitoare la exploatarea la suprafaţă a sulfului; 3) va exista un permanent pericol al poluării cu cianuri a apelor din râuri şi a celor freatice; 4) influenţele directe negative asupra cadrului natural şi asupra vieţii, menţionate mai sus, vor fi agravate de influenţe indirecte, respectiv de acele influenţe negative care se manifestă într-un lung şir de conexiuni ale structurilor biologice şi proceselor circulaţiei materiei şi fluxului energiei; 5) proiectarea şi instalarea unui obiectiv economic de o asemenea amploare într-o zonă intens populată reprezintă o nesocotire a celor mai elementare criterii de protecţie şi conservare a naturii, tehnologiile preconizate de Societatea Comercială Roşia Montană Gold Corporation, care au la bază utilizarea cianurilor pentru solubilizarea minereului şi extragerea aurului, neaplicându-se nicăieri în lume în zonele cu o densitate apreciabilă a populaţiei umane.

Zona care va fi afectată prin lucrările preconizate, reţin şi membrii Academiei Române, este neîndoielnic de o marcantă importanţă arheologică.

Academia Română apreciază până la un punct eforturile arheologilor şi ale companiei în cadrul proiectului *Alburnus Maior*. Dar, constată această instituţie, cu toată munca asiduă a arheologilor, efectuată pe baza sprijinului financiar al lui RMGC, cu toate bunele rezultate obţinute, raportând suprafeţele cercetate deja la întreaga suprafaţă de mii de hectare care va fi afectată de operaţiile preconizate, ea rămâne infimă. Cercetarea arheologică trebuie să aibă în vedere *întreaga* suprafaţă ameninţată de distrugere, ea trebuie continuată acolo unde ar exista cea mai vagă supoziţie a existenţei unor vestigii nedescoperite, iar mai ales descărcările de sarcini arheologice nu trebuie date decât după ce există certitudinea inexistenţei unor sau altor vestigii şi *numai pentru suprafaţa efectiv şi corect cercetată*.

Presupunând că RMGC va finaliza în 12–16 ani exploatarea pentru care solicită concesiunea, Academia Română consideră că sunt de subliniat următoarele: 1) verificarea printr-o expertiză autorizată şi independentă a volumului de rezerve auro-argintifere apreciat de RMGC; 2) revizuirea şi completarea exhaustivă a studiului de fezabilitate pe care RMGC trebuie, conform uzanţelor în vigoare, să-l prezinte, evidenţiind posibilitatea şi modalitatea de realizare a exploatării, fluxurile financiare (sursele de investiţii şi recuperare ale lor), asigurarea spaţiilor desfacerii produselor şi finanţarea reabilitării ecologice a factorilor de mediu sub toate aspectele.

La final, poziţia Academiei Române este cât se poate de tranşantă: „Ţinând seama de consecinţele distrugătoare pentru mediu şi ameninţătoare pentru colectivităţile umane, ca şi de aspectele arheologice şi istorice, Academia Română,

care exprimă poziţiile celor mai de seamă oameni de ştiinţă şi de cultură ai ţării, solicită factorilor responsabili ai destinelor României să împiedice realizarea acestui proiect”[12].

Împotriva proiectului s-a declarat şi Sfântul Sinod al Bisericii Ordoxe Române: „Având în vedere, pe de o parte, temeiul biblic potrivit căruia pământul este creaţia lui Dumnezeu, iar pe de altă parte că proiectul minier al corporaţiei canadiene RMGC urmează să desfigureze atât ecologic, cât şi uman zona Roşia Montană şi, prin extensie, întreaga regiune a Munţilor Apuseni, luând în considerare faptul că proiectul minier Roşia Montană vizează strămutarea bisericilor şi a cimitirelor din zonă, ceea ce este inadmisibil din punct de vedere al cultului şi tradiţiilor ortodoxe, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române se pronunţă împotriva realizării proiectului *Roşia Montană Gold Corporation* şi speră ca această zonă să rămână intactă în sfinţenia, puritatea şi frumuseţea ei”[13].

Oricum, între proiectul RGCM şi opoziţia, mai mult sau puţin instituţionalizată, la acest proiect se află locuitorii din satele roşiene, cu atitudinile şi opiniile lor, cu un anumit nivel de cunoaştere pe care opiniile şi atitudinile se fondează, unii decişi să rămână, alţii pe punctul de a pleca spre localităţi şi zone mai mult sau mai puţin îndepărtate, dar mai apropiate oricum de aspiraţiile lor.

4. REPREZENTĂRI ŞI ATITUDINI ALE LOCUITORILOR DIN CORNA-BUNTA (ROŞIA MONTANĂ) ÎN LEGĂTURĂ CU PROIECTUL RMGC

Prin ghidul de interviu, ne-am propus să identificăm, între altele, modul în care cei intervievaţi îşi reprezintă propriul nivel de cunoaştere în legătură cu proiectul RMGC.

Cei intervievaţi declarau în general că ei *cunosc* intenţiile companiei RMGC (*Goldul*, în varianta în care s-a încetăţenit în aceste locuri), principalele surse de informare fiind „comunicatele de presă” şi „adunările comunitare” (B. G., f, 50 ani; D. A., m, 81 de ani) sau simplul fapt că sunt angajaţi la această societate (C. D., m, 26 ani).

În ceea ce priveşte *nivelul cunoaşterii*, unele date s-au obţinut din anchetă, remarcându-se faptul că 72,7% dintre respondenţi declarau că ei „cred că ştiu totul” sau „ştiu unele lucruri”, în timp ce 26% declarau că „nu ştiu aproape nimic” în legătură cu proiectul RMGC.

Prin anchetă, s-a constatat, de asemenea, faptul că 67,5% dintre respondenţi considerau ca adevărată informaţia conform căreia „satul Corna va dispărea de pe hartă”. La nivelul lotului nostru, *atitudinile* faţă de acest fapt erau diferite, după cum se poate observa şi în *tabelul 1*.

[12] Se poate vedea şi site-ul http://media.ici.ro/academia/com2003/pag_com03_0304_1.html
[13] A se vedea şi site-ul http://www.patriarhia.ro/hotararisinod.html

Ancheta a vizat şi nivelul de participare la reuniunile organizate de RMGC. Declarau că da, au participat, 42,9% dintre respondenţi, 12 (15,6%) precizând că au luat cuvântul în cadrul acestor reuniuni. Cei 12 au exprimat cu precădere puncte de vedere mai mult sau mai puţin, direct sau indirect, ostile proiectului RMGC, susţinând „ideea continuării existenţei satului actual", întrebând de ce RMGC nu este o firmă „de-a noastră" sau susţinând ferm: „Noi nu plecăm de aici nici morţi", „Nu plecăm pentru ca aurul să rămână în ţară, suntem şi aşa săraci". S-au formulat cereri exprese de genul „să se rezolve problema din zonă, nu doar să îşi ia profitul şi să plece". Alte probleme ridicate priveau „despăgubirea firmelor, a societăţilor comerciale" şi faptul că „unele proprietăţi sunt supraevaluate" sau „problema strămutărilor şi a banilor" cuveniţi celor strămutaţi.

Tabelul 1

Atitudini faţă de ideea proiectului RMGC
de a construi un iaz de decantare pe vatra satului Corna

Răspunsuri	**Frecvenţe**	**%**
Sunt de acord, fără nici o părere de rău, cu ideea proiectului	7	9,1
Sunt de acord, dar îmi pare foarte rău	26	33,8
Nu sunt de acord	20	26,0
Alt răspuns	5	6,5
Nu este cazul (nu ştie ce se va întâmpla cu satul)	17	22,1
NS/NR	2	2,6
Total	77	100,0

La fel de mult ca şi aria acestor critici sau observaţii, important este şi spaţiul acordului faţă de proiectul RMGC.

Spaţiul acordului locuitorilor din Corna-Bunta faţă de proiectul RMGC a fost aprofundat în interviuri, în încercarea de a pătrunde şi în universul motivaţiilor. Astfel, s-a putut reţine că acordul faţă de proiect este susţinut de locurile de muncă de care ar putea beneficia tinerii (B. G., f., 50 ani) sau este determinat de vârstă: „Eu sunt de acord cu ei. Am dat deja terenuri şi urmează să le mai vând. Eu nu mai pot lucra şi oricum trebuie să plecăm de aici. Cred că compania nu mai dă înapoi, au pus la bătaie prea mulţi bani până acum" (D. A., m., 81 de ani, pensionar). Se considera chiar că venirea RGCM ar fi fost oportună cu mai mulţi ani în urmă: „Era bine dacă venea acum 10 ani. Nu îmi pierdeam timpul aici în Deal" (J. S., f., 36 de ani).

Prezenţa RMGC în zonă nu mai este deloc nouă, aşa cum s-a putut vedea şi din scurta prezentare făcută societăţii într-un paragraf anterior. O serie de schimbări este probabil să se fi produs la nivel individual sau comunitar şi acest lucru poate fi relevat, într-o anumită măsură, şi prin reprezentările locuitorilor asupra elementelor ce dau conţinut unor coordonate fundamentale ale schimbării în general: 1) schimbări în nivelul de trai, 2) schimbări în nivelul de informare a locuitorilor şi 3) schimbări la nivelul relaţiilor dintre locuitori.

În cercetarea calitativă (prin interviuri) răspunsurile confirmă de cele mai multe ori schimbări în nivelul de trai: „Lumea are mai multe maşini de lux, sunt locuri de muncă şi pentru femei şi se primesc salarii bune. Lucrează şi fiul meu la Companie ca şofer”(B. G., f., 50 ani); „Cei care au lucrat pentru Companie au primit salarii bune (D. A., m., 81 de ani); „La mulți oameni li s-a schimbat nivelul de trai. Mulți au fost angajați de companie şi au primit salarii foarte bune” (J. S., f., 36 de ani).

Cineva remarcă totuşi faptul că „nu s-a schimbat prea mult nivelul de trai”, fiind angajați doar cei care „au vrut ei”. Totuşi, susține acelaşi intervievat: „Cine a lucrat, a luat bani frumoşi. Şi soția mea a lucrat câteva luni la ei” (N. A., m., 35 de ani).

Pe coordonatele interesului pentru informare, sunt de reținut o serie de reprezentări care trimit la creşterea acestuia: „Oamenii sunt mult mai interesați de ceea ce se întâmplă în sat, în comună” (B. G., f., 50 ani); „Oamenii sunt mai interesați. Apar şi pe internet informații despre zonă” (C. D., m., 26 ani); „Oamenii se informează, primarul ne informează, preotul din sat la fel. Locuitorii sunt interesați de ce se întâmplă aici şi în țară” (D. A., m., 81 de ani); „Oamenii sunt foarte interesați asupra lucrărilor Companiei” (C. E., f., 64 de ani). Şi să reținem şi această nuanță: „Oamenii sunt interesați de ce se întâmplă în zonă şi mai ales de ce i se întâmplă fiecăruia” (J. S., f., 36 de ani).

Într-o comunicare susținută în 2003, A. Sicoe-Chira remarca, împreună cu autorul acestui studiu, faptul că locuitorii mai preocupați de consumul informației media erau mai preocupați şi de problemele locale generate de prezența companiei RMGC[14]. Investigațiile care au stat la baza comunicării fuseseră realizate în comuna Bucium, o comună aflată şi ea în perimetrul concesionat de RMGC.

Schimbări mai profunde sunt percepute de către unii locuitori din Corna-Bunta la nivelul relațiilor intracomunitare, marcând în primul o falie la nivel comunitar: „Parcă s-a instalat o ruptură între cei pentru Gold şi cei contra Gold” (B. G., f., 50 ani); „Cei care au acceptat propunerile companiei şi au plecat au fost văzuți cu dușmănie de ceilalți. Şi acum mai sunt asemenea păreri din partea celor care nu vreau să plece” (J. S., f., 36 de ani). Însă *fondul* unor relații mai vechi nu pare întru totul afectat dacă este să reținem acest răspuns: „Relațiile dintre oameni cred că sunt aceleaşi. Cei care au fost dușmani, aşa au rămas, iar prietenii la fel” (N., m., 35 de ani).

În ceea ce priveşte schimbările aduse în sat de către prezența RMGC, în anchetă 49,4% declarau că nu s-a schimbat nimic în nivelul de trai (48,1% spuneau că s-a schimbat ceva la acest capitol), 53,2% considerau că nu s-a schimbat nimic în nivelul de informare a locuitorilor în timp ce 70,1% apreciau că s-au schimbat relațiile dintre oameni.

[14] A. Sicoe-Chira, M. Pascaru, *Consumul de informație media şi comunicarea interpersonală. Investigații în comuna Bucium, Județul Alba*, „Lucrările ştiințifice ale simpozionului internațional «Universitaria Ropet 2003»”. Ştiințe socio-umane. Filologie, Petroşani, Edit. Universitas, 2003, p. 91–96.

În legătură cu schimbările produse la nivelul relațiilor dintre oameni, 83% apreciau că „oamenii sunt acum mai îndepărtați unii de alții", 66% remarcând faptul că „au apărut conflicte şi divergențe la nivelul familiilor", iar 59,2% faptul că „au apărut conflicte şi divergențe la nivelul satului".

Atitudinea față de proiectul RMGC ar putea fi marcată şi de reprezentările în legătură cu *alternativele posibile* la acest proiect.

În interviuri se susține, direct sau indirect, de cele mai multe ori precaritatea alternativelor: „Nu cred că ar exista şi alte alternative pentru că industria uşoară din Abrud nu reuşeşte să acopere nevoile oamenilor din zonă" (B. G., f., 50 ani); „Nu vă pot spune ce s-ar putea face pentru dezvoltarea satului. Aşa a fost de sute de ani" (D. A., m., 81 de ani); „Dacă proiectele nu se pun în practică, cred că satul rămâne aşa, dar fără oamenii care au plecat deja" (N., m., 35 de ani); „Dacă proiectul nu se va pune în practică oamenii vor rămâne pe loc (cei care n-au vrut să plece) şi şi-ar vedea de ocupațiile lor. Se aude că zona va fi declarată «zonă» turistică. Ar fi bine că atunci n-ar fi poluare" (J. S., f., 36 de ani); „Nu văd ce alte alternative ar exista, dacă nu se realizează ceea ce vrea Goldul. Nu cred că ar fi posibil să facă zonă turistică aici. Nu s-a interesat nimeni de noi până acum" (C. E., f., 64 de ani).

Slabele posibilități de opțiune au fost remarcate şi de noi într-un studiu rezultat în urma unor investigații asupra şanselor de diversificare în zona din care face parte şi complexul rural aflat acum în atenție[15].

Dacă proiectul RMGC nu s-ar pune în practică, apreciau 33 (42,9%) dintre respondenții antrenați în anchetă, ar exista totuşi alte alternative de dezvoltare. Spuneau că nu ar exista alte alternative 30 de respondenți (39%). Între alte alternative, cel mai frecvent erau invocate agricultura şi creşterea animalelor, agricultura şi turismul, mineritul (cum a fost şi până acum) şi turismul, cu varianta turismul rural. În ceea ce priveşte mineritul, alternativa ar fi dezvoltarea întreprinderii miniere actuale („Statul să mecanizeze mineritul, aurul este al țării"; „Să se continue exploatarea aşa ca şi până acum"; „Cum s-a lucrat până acum, se poate munci şi de acum înainte").

O altă întrebare din ghidul de interviu a avut în vedere reprezentarea celor intervievați în legătură cu propriul lor viitor, prin evaluarea măsurii în care proiectele familiale şi personale sunt legate de RMGC. Să reținem mai întâi aceste răspunsuri: „Proiectele familiei mele sunt legate de Gold. Vreau să-mi construiesc o altă casă, mai modernă, mai utilată" (B. G., f., 50 ani); „Da. Proiectele familiei au fost legate de cele ale companiei. Ale mele nu sunt legate în mod obligatoriu. Eu am alte obligații ca angajat" (C. D., m., 26 ani); „Şi eu vreau să plec. Am negociat cu Compania, am primit o parte din bani şi urmează şi alte negocieri. Nu cred că mai este loc de întors, oricum va trebui să plece lumea să înceapă lucrările" (D. A.,

[15] M. Pascaru, *Diversitatea şi diversificarea în proiectul inter-regional european „Eugenia". Contribuții românești*, în: *Dezvoltarea regională şi integrarea europeană*, București, Edit. Oscar Print, 2003, p. 58–63.

m., 81 de ani); „Noi am vrea să plecăm. Să ne luăm banii. Dacă rămânem în zonă poate vom beneficia de proiectele companiei" (J. S., f., 36 de ani); „Dacă pleacă lumea, plecăm şi noi, cu condiţia să ne ofere bani destui. Cu pensia nu ne putem descurca în altă parte" (C. E., f., 64 de ani).

În anchetă, aceeaşi problematică este privită dintr-un alt unghi de vedere, cel al măsurii în care venirea în zonă a RMGC a schimbat planurile de viitor ale locuitorilor zonei.

Mai bine de jumătate din respondenţi (55,8%), conform răspunsurilor înregistrate în anchetă, şi-au schimbat planurile de viitor. Dintre aceştia, 16 (20,8%) declară că sunt obligaţi să plece, deşi nu şi-au dorit acest lucru şi 15 (19,5%) că „pot să vândă şi să plece în altă parte", ceea ce nu credeau că „se va întâmpla atât de repede". Un respondent declara că era pe punctul de a pleca, dar acum şi-a găsit de lucru în zonă (A se vedea şi *tabelul 2*).

Tabelul 2

Sensuri ale schimbării în proiectele familiale şi personale

Răspunsuri	**Frecvenţe**	**%**
Sunt obligat să plec de aici deşi nu am dorit acest lucru	16	20,8
Pot să vând şi să plec în alta parte, ceea ce nu credeam că se va întâmpla atât de repede	15	19,5
Aş fi plecat, dar acum am posibilitatea să lucrez aici	1	1,3
Nu este cazul (nu şi-au schimbat proiectele)	33	42,9
Alt răspuns	11	14,3
NS/NR	1	1,3
Total	**77**	**100,0**

Schimbarea planurilor de viitor, mai ales propensiunea spre părăsirea zonei, poate fi pusă şi în legătură cu comportamentul celor care au plecat deja din complexul Corna-Bunta.

Unii dintre locuitorii din Corna-Bunta, la data investigaţiilor, îşi vânduseră deja proprietăţile lor şi plecaseră în alte localităţi din ţară. În investigaţia pe bază de interviu, i-am întrebat pe subiecţii noştri dacă cei care au procedat astfel au făcut bine sau nu, dacă exemplul lor este unul demn de urmat. Ni s-a răspuns: „Cei care au plecat au făcut bine. Pot fi exemplu pentru restul locuitorilor. Viaţa lor s-a schimbat în bine, au alt nivel de trai, au alte locuinţe şi alte posibilităţi de trai" (B. G., f., 50 ani); „Cei care au plecat au făcut bine. Pot fi un exemplu. Şi părinţii mei o duc mai bine şi sunt mulţumiţi că au plecat" (C. D., m., 26 ani); „Cei care au plecat au făcut bine. Am auzit că o duc mai bine. Aici viaţa e grea, mai ales pentru bătrâni. Plec şi eu cât de curând" (D. A., m., 81 de ani); „Fiecare hotărăşte pentru el. Eu sunt mulţumit până acum. Depinde de fiecare cum nimereşte acolo unde pleacă" (N. A., m., 35 de ani); „A fost bine că au plecat să-şi facă altă situaţie. Pot

fi exemplu şi pentru noi. Poate în altă partea viaţa este mai uşoară" (J. S., f., 36 de ani); „Pentru cei care sunt singuri şi bătrâni e bine că pleacă sau au plecat. Pentru cei care sunt tineri şi au locuri de muncă aici va fi mai greu să găsească alt loc de muncă. Pot fi exemplu cei care au plecat" (C. E., f., 64 de ani).

Din anchetă a rezultat faptul că locurile preferate pentru plecare gravitau în jurul reşedinţei judeţului Alba – municipiul Alba Iulia. Câteva opţiuni erau pentru localităţi rurale apropiate (Bucium, de pildă), pentru oraşe din zonă (Abrud sau Baia de Arieş) sau pentru oraşe şi zone mai îndepărtate (Arad, Orăştie, Deva, Baia Mare, Iaşi, Cluj-Napoca, Mediaş, Târgu Mureş). Două persoane declarau că ar pleca din ţară, una având o ţintă precisă: Spania.

CONCLUZII ŞI DEZBATERI

Perioada în care s-au realizat investigaţiile din complexul rural Corna-Bunta (vara şi toamna anului 2003) era una în care multe opţiuni ale locuitorilor afectaţi de proiectul RMGC aveau deja o anume fermitate: o parte din locuitori plecaseră deja şi gospodăriile lor erau dezmembrate de către lucrătorii RMGC, o altă parte vânduseră proprietăţile lor, pregătindu-se de plecare. Este adevărat că marea majoritate a locuitorilor complexului erau încă pe locurile lor, dar din discuţiile informale a rezultat că situaţia de aşteptare era susţinută şi de interesul de a obţine compensaţii cât mai mari pentru proprietăţile lor vândute (sau în curs de a fi vândute) companiei RMGC.

În aceste condiţii şi pe fondul unor informaţii fără prea multe detalii, dar capabile, se pare, să fundamenteze o decizie pe termen scurt, doar 20 din 56 de respondenţi nu erau de acord cu dispariţia satului Corna sub iazul de decantare prevăzut în proiectul RMGC. Dintre cei care îşi declarau acordul, unii susţineau că nu au deloc păreri de rău. Este posibil ca în această categorie să intre mai ales cei care aveau deja proiecte legate de plecarea din zonă.

Pentru un număr restrâns, dar poate semnificativ, RMGC a adus schimbări în nivelul de trai, trezind, desigur, invidia şi poate, de aici, opoziţia altora. Acest lucru se cere aprofundat în eventualitatea continuării investigaţiilor.

Să reţinem aici şi acum ideea unei comunităţi divizate datorită proiectului RMGC. Impactul divizării comunităţii este greu e evaluat, dar este foarte posibil ca plecarea unor locuitori să fie grăbită şi de deteriorarea climatului comunitar.

Lipsa unor alternative de dezvoltare clare, dar mai ales lipsa unor proiecte alternative, este posibil să întreţină şi ea atitudinile favorabile proiectului RMGC.

Şi nu în ultimul rând, un motiv de susţinere a proiectului RMGC, la data investigaţiilor noastre, putea fi exemplul celor care plecaseră deja, „un bun exemplu", după cum rezultă din răspunsurile celor intervievaţi.

Foarte probabil, atitudinea favorabilă proiectului RMGC, la nivel comunitar, se va amplifica în timp, chiar dacă nu se va generaliza, în ciuda protestelor intra şi extracomunitare sau poate tocmai datorită lor.

În acest sens, o întâmplare petrecută chiar în perioada redactării acestei lucrări (martie 2004) poate fi considerată semnificativă: o studentă care culegea date în vederea elaborării tezei de licență, pe o temă legată de agricultura în zonele miniere, a fost primită cu ostilitate în unele sate din Roşia Montană chiar de către cei care, cu numai doi-trei ani în urmă, primeau cu brațele deschise specialiştii care studiau posibilitățile creării de noi filiere agricole în regiune[16].

Acum oamenii nu mai doreau asociere, nu mai doreau dezvoltarea agriculturii, doreau să plece şi ei (sau măcar să fie luați în calcul în acest sens), chiar dacă proiectul nu viza neapărat şi relocarea aşezărilor lor.

[16] E. Buciuman, M. Pascaru, *Observatoire Inter-regional de Diagnostic et d'Action Territoriale (Eugenia). Tema 3: Dezvoltarea de noi filiere agricole şi diversificarea activităților în Munții Apuseni*, raport de cercetare, Alba Iulia, Consiliul Județean Alba, 2003.